

Beszámoló:

**Master képzés
a Hannoveri Műszaki Főiskolán (FHH)**

Szerző:

Gyurák Attila

Szerkesztették:

Gyurák Attila és

Szegulja Márton

Tartalom

- 1 Bevezetés
  - 1.1 Rövid bemutatkozás és köszönetnyilvánítás
  - 1.2 Master képzés
- 2 Jelentkezés
- 3 A masterképzés 3 féléve
  - 3.1 I. félév
  - 3.2 II. félév
  - 3.3 Gyakorlati félév
- 4 Összefoglalás

1 Bevezetés

A beszámoló megírásának célja, hogy a Hannoveri Műszaki Főiskolán első ízben elindult új akkreditált masterképzését bemutassa. Ezek mellett rövid összefoglaló tájékoztatást nyújtson a magyarországi hallgatóknak a főiskolai életről és a félévek menetéről.

1.1 Rövid bemutatkozás és köszönetnyilvánítás

Az a tény, hogy most erről az új képzésről írhatjuk meg a tapasztalatainkat, azt rengeteg munkával és nem kevés segítséggel értük el. Itt most nem a megírásról van szó, hanem a tapasztalatok megszerzéséről, kemény út vezetett ideig. Abban, hogy mindig a helyes úton maradjunk, rengeteg embernek köszönhetjük!

Kapcsolatunk a hannoveri főiskolával korábba nyúlik vissza, ugyanis a Budapesti Műszaki Főiskola pályázati irodájának jóvoltából már járhatunk Hannoverben az ERASMUS ösztöndíj keretében. Mindketten a BMF Villamosmérnöki Karán végeztünk, mint világítástechnikai mérnök a 2005 évben. Miután úgy döntöttünk, hogy tovább folytatjuk tanulmányainkat a Hannoveri Műszaki Főiskolán.

Köszönetet szeretnénk mondani eddigi tanulmányaink támogatásáért magyar oldalról dr. Borsányi Jánosnak és Molnár Károlynak világítástechnikáért felelős oktatóknak, valamint a BMF pályázati ügyeiért felelős Dudás Máriának. A német oldalon dr. Professzor Hartmut Kopp nyújtott rengeteg segítséget illetve nyújt a mai napig. Az említett személyeknek hálásak vagyunk a rengeteg támogatásért és ösztönzésért! Köszönjük!

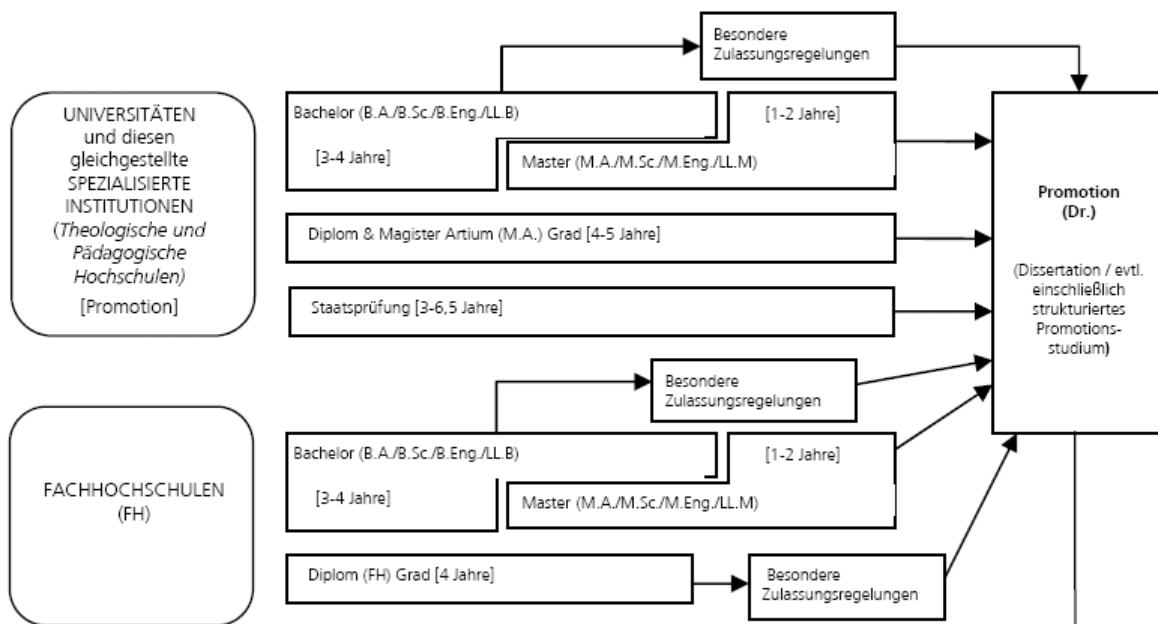
1.2 Masterképzés

A beszámoló által mindenki átfogó képet kaphat a jelenleg Hannoverben folyó, már a 3. évfolyam óta tartó masterképzés lelkivilágáról. Így egy kapu nyílik meg a hallgatóknak, hogy könnyedén, akadálytalanul és talán kis támogatással a BMF pályázati irodának köszönhetően kezdhessék el ezt a képzést a hallgatók.

A masterképzés a Hannoveri Műszaki Főiskola Elektro- und Informationstechnik Fachbereich (szakirány) keretében Michael Hötter kezdeményezésére és rengeteg munkájának gyümölcseként indult el 2005 szeptemberében. Hötter úr az iskolában folyó oktatási szintet akarta magasabb régiókba emelni, gyakorlatközeli szemléletmóddal keverve. Így a hallgató 3 félév alatt tehet egyetemi szintű tudásra szert az FHH-n és ismerkedhet meg a mai korszerű híradás-

technikai, elektronikai cégek aktuális problémáival illetve megoldásra váró feladataival. Mindezt úgy érik el, hogy a képzést sok cég támogatja, melyeket az oktató is elég jól ismernek.

A Hannoveri Főiskolán ez az egyetlen akkreditált masterképzés, amely elvégzése után *Master of Engineering (M.Eng.)* egyetemi szintű végzettséget kap a hallgató. Így lehetőség adódik a doktori cím megszerzéséhez is. Ennek a képzési formának a helyét a német oktatási rendszerben a következő kép mutatja.

1 kép: Német felsőoktatási rendszer műszaki iskolákra és egyetemekre vonatkozóan [1]

Mint minden képzésre, erre is kell jelentkezni, bár ez még számunkra a pályázati iroda nélkül történt.

2 Jelentkezés

Mindössze annyi feltétele van a jelentkezésnek, hogy egy diplomával rendelkezzen a pályázó. Emellett egy német jelentkezési lapot, a diploma angol nyelvű igazolásának fénymásolata (ami tartalmazza az egy félévnyi, vagyis 180 órás gyakorlat meglétét), valamint a személyi adatokat igazoló papírok, kártyák fénymásolatát elküldve a főiskola címére, tehetjük meg az első lépéseket.

Elvileg a túljelentkezés miatt további szóbeli értékelések illetve pontozások is szóba jöhetnek. Nálunk ez elmaradt, mert összesen 13-n jelentkeztek az első évben. Elvileg egy pontozóbi-

zottság előtt kell számot adni arról, hogy milyen jártasak vagyunk, és mennyire vagyunk informáltak a mai szakmai helyzetről. Mindez csak azért van, mert Hötter úr kisszámú csoportos foglalkozásra törekszik.

Elvileg a jelentkezéseket július közepéig kell elküldeni és szeptember elejére meg is érkezik a válasz.

3 Masterképzés 3 féléve

Gyorsan pár szót szólnék a főiskolán való kezdésről is a félévek taglalása előtt...

...a sikeres felvétel esetén egy csomó információt küldenek a leendő hallgatónak. Többek között a diákigazolvány, vagy ahogy itt mondják Semesterkarte, igénylésére vonatkozó űrlapokat is. Egy csekket kell befizetni az iskolának, aki kipoztázza a diákigazolványt, és rengeteg kedvezményben részesít. Elvileg a 2006/2007 téli féléve óta sajnos **Niedersachsen tartományban az iskola a nappali képzésen fizetése kötelezőnek lett nyilvánítva!** Emiatt ilyen jellegű pénzbefizetési csekket is kaphatunk. Részletesen erről a mellékletben illetve az interneten olvashattok. Ahogy kiderül ebből a mellékelt levélből szemeszterenként 500 € tesz ki az úgynevezett „Studienbeitrag”.

3.1 I. félév

A félévek kezdete és vége eltér a megszokott otthoni rendszertől. Itt a téli szemeszter kezdete úgy szeptember végén 20. –a körül van, aminek januárban vége is van a vizsgaidőszakkal együtt. A február mondhatjuk szünetnek, bár az iskola nincsen zárva és kisebb kurzusok is folynak ezen idő alatt. A következő félév március elején kezdődik és július első második hetében végződik a vizsgaidőszakkal együtt. Mindkét félév végén 3 hét kb. a vizsgaidőszak.

Az első félév elején, de most már hagyomány jelleggel mindig az első duplaórát Hötter úr tartja. Itt még egyszer halljuk, hogy milyen célja van a képzésnek, mennyire aktuális és fontos. Ezen kívül az új tantárgyakról szól pár szót. Az aktuális órarendet a szakirány internetes oldaláról, vagy postán tudhatjuk meg.

Ebben a félévben összesen 7 különböző tantárggyal indul az elméleti szemeszter. A következő képen információ található az első féléves tantárgyakról:

Modul- nummer	Modulbezeichnung	Art (P, WP, W)	CR	Gewichtung	Teilmodul- nummer	Teilmodulbezeichnun- g	SWS	Prüfungsart und -dauer	Gewichtung	Ziele
E-M-01	Theoretische Elektrotechnik	P	17	17	E-M-01-01	Höhere Mathematik	8	K 120	1	Ziel ist es, den Studierenden weiterreichende Kenntnisse der Mathematik zu vermitteln, die in den weiteren Fächern des Moduls Theoretische Elektrotechnik sowie in der Sensor- und Automatisierungstechnik benötigt werden.
					E-M-01-02	Feldtheorie	2	K 60	1	Die Studierenden sollen mit der Berechnung elektrischer und magnetischer Felder auf Basis der Maxwell-Gleichungen vertraut gemacht werden. Es bietet sich außerdem direkte Gelegenheit zur Anwendung und Festigung der in der Mathematik neu erworbenen Kenntnisse der vektoriellen Differentialoperatoren.
					E-M-01-03	Simulationstechnik	2	K 60	1	Kenntnisse über Verfahren zur Simulation gewöhnlicher und partieller Differentialgleichungen
					E-M-01-04	Systemtheorie	2	K 60	1	Kenntnisse über Rechenverfahren zur systemtheoretischen Behandlung von Signalen und Netzen

Modul- nummer	Modulbezeichnung	Art (P, WP, W)	CR	Gewichtung	Teilmodul- nummer	Teilmodulbezeichnung	SWS	Prüfungsart und -dauer	Gewichtung	Ziele
E-M-02	Automatisierungstechnik	P	13	13	E-M-02-01	Technische Kommunikationsnetze	4	K 90 o. EDR	1	Grundkenntnisse von Funktion und Architektur sowie den Protokollen, Standards und Anwendungen in modernen technischen Kommunikationsnetzen
					E-M-02-02	Robotik	4	K 60	1	Kenntnisse von Aufbau und Eigenschaften von Handhabungssystemen und Industrie-Robotern. Vertiefte Kenntnisse über Sensoren für Handhabungssysteme. Kenntnisse über Maschinelles Sehen. Vertiefte Kenntnisse zur kinematischen Beschreibung von Industrie-Robotern, Kenntnisse und Methoden zur Programmierung von Industrie-Robotern
					E-M-02-03	Regelungstechnik	2	K 60	1	Ziele des Faches sind die Vertiefung moderner Methoden und Verfahren der Regelungstechnik und die Verwendung rechnergestützter Entwurfsverfahren.

2. kép: Első féléves tantárgyak adatai

A következő táblázat az előbb felsorolt tantárgyakhoz nyújt segítséget:

Tantárgy neve	Oktatók	Fontos tudnivalók
Höhere Mathematik	Sabine Dippel, Ekhardt Dreetz	2006 –os évtől szülési szabadságon van Dippel tanárnő. A matek két részből áll, az eddig tanultakat bővítik ki. Házi feladat mindig van, nem is kevés, de érdemes megcsinálni. A vizsga nem könnyű, mert két részből áll, de elvileg az órai példákat kell megoldani. A jegyzetet az iskolai szerverről lehet letölteni.
Feldtheorie	Prof. Wendling	Wendling úr egy kicsit szórakozott és elég össze -vissza magyaráz, ez nem azt jelenti, hogy nem ért hozzá, bár az előadás stílusa nem annyira tökéletes. Sok házi van itt is, amit az iskolai könyvtárból kivett tankönyv tartalmaz. A vizsga nagyon nehéz volt, de a kérdéseket a szorgalmi időszak végén megkaptuk és így a vizsgáig volt idő kidolgozni.
Simulationstechnik	Prof. Schoof	Szimulációs technika nem bonyolult és ráadásul elég vizuális. Mivel az ANSYS nevű programmal kellett különböző szimulációs gyakorlatokat végezni. A vizsga nem nehéz az órai jegyzetből bátran tanulhatunk rá. Viszont egy szimulációs gyakorlatot február végén írásos formában leadva és egy előadás keretében kellett bemutatni. A feladat egyszerű, némi gyakorlás és kis fejtöréssel megoldható.
Systemtheorie	Prof. Kutzner	Akitől az automtízálás nem áll messze, annak ezzel a tantárggyal nem lesz problémája. Kutzner úr nagyon részletesen és az elég száraz részt is jól adja le. Házi mindig van, nem könnyű és elég sok időt vesz el, de ha ráérez az ember, akkor nincs akadály. A vizsga sem egyszerű, elég számolás. A jegyzet az bőven elég a tanuláshoz.
Technische Kommunikations-Netzwerke	Prof. Lindemann	Egy számítástechnikai és automatizálási zseni ad elég sok új információt a számítástechnika oldalról. Kissé unalmas Power Point előadásait viccekkel próbálja fűszerezni. A jegyzet anyaga nagyon sok, szintén a hálóról tölthető le. A vizsga nem nehéz, szintén elég a jegyzet.
Robotik	Prof. Niehe	Niehe úr a fizika mellett oktatja ezt a tantárgyat elég szájbarágósan. Sok a töltelék, viszont rengeteg a feladat a vége felé. A vizsga rövid és nagyon számolás, érdemes gyakorolni.
Regelungstechnik	Prof. Kutzner	A Systemtheorie előadásokat követi ez a tantárgy. Az egész az Sys.theoriera épül. A vizsga talán könnyebb egy kicsit, de elég számolás. Stílusa ugyan az, mint a Sys.theorinak.

Annyit megemlítenék, hogy az oktatók nagyon segítőkészek és rengeteg segítséget lehet tőlük kapni. Ezt igazolja az is, hogy a főiskolán bevált szokás, hogy minden félév végén egy értéke-

lő lapot kap a hallgató, amin 1 -5 –ig értékelheti az előadás milyenségét és véleményét is megoszthatja az iskolával.

Az iskolai könyvtár nagyon gazdag és az ajánlott irodalom meg is található benne.

A vizsgaidőszak elég rövid és szinte egymást érik a vizsgák, szóval érdemes hamarabb elkezdni tanulni rájuk.

3.2 II. félév

Az első félév sémáját követve itt is bemutatjuk az előadásokat és információkat nyújtunk hozzájuk.

Különbség talán annyi az első félévhez képest, hogy egy kicsit gyakorlatiasabb, gondolunk itt a laborokra, a jegyzőkönyvekre, illetve otthoni házi feladatokra. Véleményünk szerint könnyebb, mint az első félév.

Második félévben 6 új tantárggyal kerülünk közelebb a szenzortechnikához, mindezt különböző felhasználási területeken (lásd 3. kép).

E-M-03	Sensortechnik	P	25	25	E-M-03-01	Mikrosystemtechnik	4	K 60	1	Kenntnisse über Mikrosystemkomponenten und über komplette Mikrosysteme
					E-M-03-02	Videosensorik	4	K 60	1	Ziel des Teilmoduls "Videosensorik" ist die Erarbeitung grundlegender Verfahren zur Bildverarbeitung, die für die Vermessung der dreidimensionalen Welt in der Industriearbeitsumgebung und für kommerzielle Einsatzgebiete zur Anwendung kommen.
					E-M-03-03	Licht- und Farbsensorik	4	K 60, H, B	1	Funktion und Anwendung der Licht- und Farbsensorik
					E-M-03-04	Mikrowellensensorik	4	K 60	1	Ziel des Teilmoduls "Mikrowellensensorik" ist die Vermittlung der Grundlagen von Mikrowellensensoren und darauf aufbauend die Darstellung unterschiedlicher Sensorsysteme. Die Vorlesung wird überwiegend in englischer Sprache gehalten..
					E-M-03-05	Sensorsignalverarbeitung	4	K 60	1	Kenntnisse über die spezielle Schaltungstechnik zur Verarbeitung von Sensorsignalen, der Umwandlung von Daten und deren Bearbeitung mit Eingebetteten Controllern
E-M-04	Wirtschaft	P	5	5	E-M-04-01	Operations Research	4	K 60	1	Kenntnisse mathematischer Lösungsverfahren für Entscheidungsmodelle innerhalb von Planungsprozessen

3. kép: 2. féléves tantárgyak adatai

A következő táblázat a hasznosabb információkat tartalmazza a különböző tantárgyak terén.

Tantárgy neve	Oktatók	Fontos tudnivalók
Mikrosystemtechnik	Prof. Elbel	Bajor származású nagyon vicces jópofa, kissé nehezen érthető akcentussal beszélő Professor. A tantárgy sok újdonsággal szolgál mindenkinek. A jegyzet szintén könyvtári, amit az ea. –on el is mond Elbel úr. Vizsga nálunk nem volt, viszont a vizsgaidőszak után Braunschweigban egy mikroelektronikai laborban gyorsulásmérő szenzorokat készítettünk egy héten keresztül, amiről egy jegyzőkönyv is készült. A távolság miatt elég fárasztó volt, de nagyon izgalmas.
Videosensorik	M. Hötter	Elég érdekes tantárgy, amit nagyon komolyan vesz Hötter úr. Elég bonyolult matematikai és statisztikai ismereteket igényel és előfordul, hogy Hötter úr saját képletei is feltűnnek a vásznon. A vizsga teljesen más volt, mint a jegyzet maga. A jegyzetet alpnak lehet felfogni és a vizsgán egy valós probléma megoldását kell felvázolni. Nem könnyű, de vizsga előtt van felkészítő óra.
Licht und Farbsensorik	Prof. Hartmut Kopp	Akinek eddig köze nem volt a világítástechnikához, az most megtanulja. Kopp úr a világítástechnikai alapfogalmaktól a szenzorokon át a különböző mérőműszerekig mutatja be, ami a fényel és színnel kapcsolatos. Sok a követelmény: Előadáson egy választott témát kell kidolgozni, ez lehet könyvtári munka, de akár műszerépítés is. Az előadások mellett világítástechnikai labor is lesz, ahol az alapokat elsajátíthatjuk és a gyakorlatban is mérhetjük a fényel kapcsolatos tulajdonságokat. A vizsga pedig 5 főcsoportból álló kérdéssorozat. Ezekből áll össze a jegy.
Mikrowellensensorik	W. Ritschel / Prof. Dölecke	Dölecke úr felelős a Németország nagy részén kialakított radarállomások telepítéséért. Persze, ez igaz külföldre is. Elég nagy szaktekintély a radarteknikában és a masteros hallgatókat sem kíméli a repülésirányítási és repülésbiztonsági alapoktól. Ritschel úr pedig a Hella KaAG cégtől jött, aki pl.: az autókban használatos radareszközök lelkivilágát mutatja be. Jegyzetet a tanároktól kapunk. Ritschel úrral kéthetente van óra. A vizsga két részből áll és nem könnyű, bár Ritschel úrnál van próbavizsga.
Sensorsignal-Verarbeitung	Prof. Schuppe	A tantárgy a mikrokontrollerek és hasonló digitális rendszerekről szól. Az elektronikai alapokkal kezdünk és szép lassan eljutunk a bonyolultabb rendszerekig. A vizsgára felkészítő óra segít. A jegyzet az órai, ami bőven elég és talán a U. Tietze Ch. Schenk elektronikai biblia elég a vizsgára. Követelmény: egy választott téma kidolgozása és előadás tartása, pl: Bluetooth. A félév során kölcsönözni kell egy mikrokontroller egységet, amit otthon tetszés szerint programozhatunk és kisebb feladatokat kell végrehajtani vele.
OP	Prof. Schoof	A vállalati menedzsment folytatásának mondanám, bár nem a gazdasági alapfogalmakról szól. A privatálás mellett rengeteg érdekes folyamatot, problémamegoldó eljárást ismer-

		rünk meg logisztikai területen. Elég számolás és száraz és sok a házi feladat. A vizsga viszont nem nehéz.
--	--	--

Ha a második félévet is sikeresen zártuk, akkor már csak a gyakorlati félév van hátra.

3.3 Gyakorlati félév

A megkezdése előtt tudnunk kell, hogy a megpályázott cégnél elkezdhetjük –e a gyakorlatunkat. Szóval a második félév végén az oktató tanároktól lehet a különböző cégekről sok információt és ajánlást kapni. A gyakorlat időtartama 20 hét bár kivételes esetben lehet 26 is. A főiskolán a gyakorlat megkezdésekor le kell adni egy Masterarbeit jelentkezési lapot, amin a konzulensek nevei, a kezdés dátuma és más egyéb információk szerepelnek. Ezt az űrlapot az iskola internetes oldaláról le lehet tölteni.

A húsz hét alatt kell a cég által megadott feladatot teljesíteni és dokumentálni. Ha ezzel elkészültünk, akkor egy Kollokvium vár ránk, ami nem áll másból, mint a megadott feladatról egy előadás tartása a konzulensek és egyéb vendégek előtt. Ez követően kezdődik az értékelés a konzulensek között. Majd postán kapjuk meg a végzettséget igazoló papírokat.

Egyébként a Master képzéssel kapcsolatban rengeteg információ szerezhető a szakirány internetes oldaláról. Ehhez szeretnénk segítséget nyújtani és megosztunk pár fontosabb internetes címet:

http://www.etch.fh-hannover.de/de/	A szakirány hivatalos oldala
http://www.etch.fh-hannover.de/de/studium/master/ESA/	A master képzéssel kapcsolatos tudnivalók, illetve tanulmányi szabályzatok
http://www.etch.fh-hannover.de/de/service/studierende/	A hallgatók az órarendeket, a vizsgaidőpontokat, a félévvel kapcsolatos tudnivalókat és a vizsgaeredményeket érhetik el ezen az oldalon
http://opc4.tib.uni-hannover.de/cgi-bin/wwwopc4menu	Hannover összes könyvtárának adatbázisa, ami a különböző feladatoknál jól jöhet
www.fh-hannover.de	A főiskola internetes portálja

Mindenki figyelmébe ajánlom a volt ERASMUS –os hallgatók hannoveri beszámolóit, amik sok fontos és hasznos információval egészíthetik ki az itt leírtakat.

4 Összefoglalás

A beszámoló megírása a Hannoverben megindult új akkreditált fizetős master képzés ihlette. Megpróbáltuk összefoglalni a fontos tudnivalókat, tapasztalatokat félévekre lebontva és bemutatni milyen sok lehetőséget nyújt a hallgatóknak. Reméljük, hogy a Hannoveri Főiskolán a beszámoló által egy gyors és akadálymentes startot biztosíthatunk a leendő masteros hallgatóknak. Az eredményes félévkezdéshez kívánunk sok sikert és kitartást!

Hannover, 2006. 10. 28

Gyurák Attila

Szegulja Márton

Melléklet

A következő hallgatóknak intézett levelekből sok információ megtudható a fizetési kötelezettségekről:

Leibnizufer 9
30169 Hannover
Telefon 05 11 / 120 – 24 01/02
Telefax 05 11 / 120 - 26 22
e-mail: lutz.stratmann@mwk.niedersachsen.de

**Lutz Stratmann Niedersächsischer Minister
für Wissenschaft und Kultur**
Hannover, 21.10.2005

Sehr geehrte Studierende,

aus aktuellem Anlass möchte ich mich auf diesem Wege an Sie wenden. Wie Sie der Presse in den letzten Tagen entnehmen konnten, habe ich den Regierungsfractionen im Niedersächsischen Landtag ein konkretes Konzept zur Einführung von Studienbeiträgen vorgelegt. Die Fractionen haben in dieser Woche den vorgesehenen gesetzlichen Regelungen zugestimmt und werden das niedersächsische Studienbeitragsmodell als Teil des Haushaltsbegleitgesetzes 2006 zur Beratung und Beschlussfassung im Dezember-Plenum des Landtags einbringen.

Eine Woche vorher – am 11. Oktober 2005 - wurde von der Landesregierung und allen niedersächsischen Hochschulen in staatlicher Verantwortung der Zukunftsvertrag unterzeichnet.

Durch diesen Vertrag wird der Hochschulbereich trotz der Sparzwänge des Landes, die alle Ressorts betreffen, für die nächsten fünf Jahre bis Ende 2010 von Kürzungen und weiteren Haushaltsbewirtschaftungsmaßnahmen ausgenommen. Das ist ein einmaliger Erfolg in der Geschichte des Landes und der Hochschulen in Niedersachsen.

Die Studienbeiträge werden für Studienanfänger zum Wintersemester 2006/07 eingeführt. Für diejenigen, die zum Zeitpunkt der Verabschiedung der gesetzlichen Regelungen durch den Landtag bereits an einer niedersächsischen Hochschule studieren, werden aus Gründen des Vertrauensschutzes erst zum Sommersemester 2007 Studienbeiträge erhoben werden. Der Studienbeitrag wird landesweit einheitlich 500,00 € pro Semester betragen. Von dem ursprünglich vorgesehenen Beitragsrahmen musste aus rechtlichen Gründen Abstand genommen werden. Das Modell soll jedoch nach der Einführung bis zum 30. Juni 2010 mit Blick auf eine mögliche Staffelung evaluiert werden. Studierende, die die Regelstudienzeit

um vier Semester oder mehr überschritten haben, werden künftig eine erhöhte Langzeitstudiengebühr von 600,00 bis 800,00 € zu entrichten haben. Die Einnahmen aus den Studienbeiträgen stehen den Hochschulen, wie im Zukunftsvertrag vereinbart, als „Drittmittel für die Lehre“ zur Verfügung. Damit wird das Ziel verfolgt, die Studienbedingungen zu verbessern. Als Beispiele dafür nenne ich Personalkosten, insbesondere für Mentorinnen und Mentoren, Tutorinnen und Tutoren, wissenschaftliche Mitarbeiterinnen und Mitarbeiter sowie studentische und wissenschaftliche Hilfskräfte, auch sachbezogene Aufwendungen wie die Verbesserung der Ausstattung und Nutzung elektronischer Medien, die Verlängerung der Öffnungszeiten der Bibliotheken und die Verbesserung des Bibliotheksservices etc. Dazu kann auch die zeitlich befristete Vergabe von Stipendien an Studierende mit besonderen Leistungen gehören. Entscheidend ist, dass die betreffenden Mittel zur Verbesserung der Studienbedingungen, nicht zur quantitativen Ausweitung des curricularen Lehrangebots eingesetzt werden. Die mit den Studienbeiträgen finanzierten Maßnahmen zur Verbesserung der Studienbedingungen werden somit nicht – wie mitunter in der Presse zu lesen war - zur Erhöhung der Aufnahmekapazität führen. Durch die Studienbeiträge darf die Aufnahme oder die Fortführung des Studiums nicht verhindert werden. Daher haben alle Studierenden einen Anspruch auf Gewährung eines einkommensunabhängigen, zinsgünstigen Studiendarlehens, dessen Rückzahlung in Abhängigkeit von der Höhe des erzielten Einkommens zwei Jahre nach Beendigung oder Abbruch des Studiums erfolgt. D.h., dass Studierende solange von der Rückzahlungspflicht befreit sind, wie sie über kein den BaföG-Grenzen zzgl. 100 € entsprechendes Einkommen verfügen.

Ich schreibe Ihnen, damit Sie Details des Studienbeitragsmodells „aus erster Hand“ erfahren. Zu Ihrer weiteren Information übersende ich anbei eine Übersicht der wichtigsten Fragen und Antworten zu Studienbeiträgen und hoffe, dass damit etwaige Unklarheiten oder Spekulationen über den Verbleib Ihrer Beiträge ausgeräumt sind.

Die im Zukunftsvertrag zugesicherte konstant bleibende Finanzausstattung des Landes und die Studienbeiträge werden zu einer erheblichen besseren Finanzausstattung der Hochschulen unseres Landes führen und dieses wird Ihnen als Studierende zugute kommen. Dafür habe ich mich nach besten Kräften eingesetzt.

Für das bevorstehende Wintersemester wünsche ich Ihnen viel Erfolg und bereichernde Erfahrungen als Studierende an unseren niedersächsischen Hochschulen.

Niedersächsisches Ministerium für Wissenschaft und Kultur
Postfach 2 61, 30002 Hannover

**Niedersächsisches Ministerium
für Wissenschaft und Kultur**

Studienbeiträge: Die wichtigsten Fragen und Antworten 18.10.2005

Wie hoch wird der künftige Studienbeitrag sein?

Der Studienbeitrag soll landesweit einheitlich mit 500 € pro Semester bemessen werden.

Ab wann werden Studienbeiträge erhoben?

Unter angemessener Berücksichtigung des Vertrauensschutzes der Studierenden werden für Studienanfänger ab dem Wintersemester 2006/2007 Studienbeiträge eingeführt. Für bereits immatrikulierte Studierende werden ab dem Sommersemester 2007 Studienbeiträge erhoben.

Wer erhebt die Studienbeiträge?

Studienbeiträge werden von den Hochschulen erhoben. Die Hochschulen erhalten damit ergänzende finanzielle Mittel als sog. „Drittmittel für die Lehre“. Sie sind für die Verbesserung der Lehre und der Studienbedingungen einzusetzen. Die Einnahmen aus den Studienbeiträgen werden weder ganz oder teilweise in den allgemeinen Landeshaushalt fließen, noch werden sie auf die staatlichen Zuschüsse angerechnet. Vielmehr sind die staatlichen Zuwendungen an die Hochschulen durch den am 11.10.2005 unterzeichneten „Zukunftsvertrag“ zwischen der Landesregierung und den Hochschulen bis 2010 gesichert.

Was ist mit Verbesserung der Lehre und der Studienbedingungen gemeint?

Die Einnahmen aus den Studienbeiträgen stehen den Hochschulen zur Verfügung. Damit wird allgemein das Ziel verfolgt, die Studienbedingungen zu verbessern. Als Beispiele dafür können Personalkosten insbesondere für Mentorinnen und Mentoren, Tutorinnen und Tutoren, wissenschaftliche Mitarbeiterinnen und Mitarbeiter sowie studentische und wissenschaftliche Hilfskräfte, auch sachbezogene Aufwendungen wie die Verbesserung der Ausstattung und Nutzung elektronischer Medien, die Verlängerung von Öffnungszeiten der Bibliotheken und die Verbesserung des Bibliotheksservices etc. genannt werden. Sie können nach Entscheidung der Hochschule auch für die Vergabe von Stipendien an Studierende mit besonderen Leistungen eingesetzt werden. Entscheidend ist, dass die Mittel aus Studienbeiträgen zur Verbesserung der Studienbedingungen, nicht aber zur quantitativen Ausweitung des curricularen Lehrangebots eingesetzt werden.

Weshalb werden Studienbeiträge eingeführt?

Der staatliche Zuschuss an die Hochschulen hat aufgrund der Finanzsituation der öffentlichen Hand seine Grenze erreicht. Er entspricht im Wesentlichen den staatlichen Aufwendungen für die Hochschulen im Durchschnitt der OECD-Staaten. In anderen Ländern wird teilweise erheblich mehr in die Hochschulen investiert, weil zusätzliche Mittel aus anderen Quellen, insbesondere aus Studienbeiträgen und –gebühren, zur Verfügung stehen. Studienbeiträge sollen vorrangig zur Verbesserung der Finanzausstattung der Hochschulen führen. Ferner wird mit der Einführung von Studienbeiträgen in Niedersachsen der Wettbewerb um zahlende Studierende zu einer Verbesserung der Lehre und der Studienbedingungen führen. Studiengänge werden attraktiver ausgestaltet und effizienter

studierbar. Im Übrigen wird den Studierenden durch die Zahlung eines Studienbeitrages die Werthaltigkeit des Studiums bewusster werden, was zu einem zielorientierteren Studierverhalten und damit zu einer Verkürzung der bisherigen Studienzeiten führen wird. Es ist zu erwarten, dass damit das vergleichsweise hohe Durchschnittsalter der deutschen Hochschulabsolventinnen und -absolventen deutlich gesenkt werden kann.

Wie sieht es in anderen Ländern aus?

Die Beteiligung der Studierenden an den Kosten ihrer Ausbildung ist international üblich. So werden in Europa z.B. in Großbritannien, in den Niederlanden, in der Schweiz und in Österreich Studiengebühren erhoben. In den USA, in Kanada, in Australien, in China und in Japan sind Studiengebühren ebenfalls selbstverständlich.

Wie hoch werden die Zusatzeinnahmen der Hochschulen sein?

Die niedersächsischen Hochschulen haben insgesamt ca. 125 Mio. Euro echte Zusatzeinnahmen zu erwarten.

Wer soll von der Pflicht, Studienbeiträge zu entrichten, befreit werden?

Insbesondere soll der herausragenden gesellschaftlichen Bedeutung der Erziehung von Kindern und der Pflege von nahen Angehörigen Rechnung getragen werden. Die zusätzlichen Belastungen durch die Erziehung von Kindern oder durch die Pflege von nahen Angehörigen werden bei den Regelungen über die Studienbeiträge besonders berücksichtigt und entsprechende Befreiungstatbestände geschaffen.

Wie wird gewährleistet, dass die Aufnahme eines Studiums durch Studienbeiträge nicht verhindert wird?

Damit die Aufnahme eines Studiums nicht durch die Einführung von Studienbeiträgen verhindert wird, wird den Studierenden unabhängig von ihren Vermögensverhältnissen durch ein Kreditinstitut ein zinsgünstiges Studiendarlehen angeboten, dessen Rückzahlung in Abhängigkeit von der Höhe des Einkommens erfolgt.

In welcher Höhe wird das Studiendarlehen gewährt und wann muss es zurückgezahlt werden?

Das Studiendarlehen wird in Höhe des Studienbeitrages bewilligt. Dieser Kredit wird für die Regelstudienzeit zuzüglich weiterer vier Semester oder Trimester gewährt. Die Rückzahlung beginnt zwei Jahre nach Abschluss oder Abbruch des Studiums; die hierfür erforderliche Einkommensgrenze ist in Anlehnung an die im BAföG definierte Einkommensgrenze (derzeit: 960 € zuzüglich 460 € für den Ehegatten sowie 435 € je Kind) zzgl. 100 € festgelegt.

Wer vergibt das Studiendarlehen?

Das Land wird ein Förderprogramm „Studiendarlehen für Studierende in Niedersachsen“ auflegen, das im Rahmen eines Geschäftsbesorgungsvertrages mit einer Förderbank des Landes abgewickelt werden wird. Da eine solche Förderbank nicht gewinnorientiert arbeiten muss, steht ein zinsgünstiges Kreditangebot zur Verfügung. Durch die Abwicklung über nur ein Kreditinstitut mit entsprechender elektronischer Anbindung an die Hochschulen wird ein schlankes Verwaltungsverfahren garantiert, das sich ebenfalls positiv auf den Zinssatz auswirkt.

Müssen Sicherheiten vorgelegt werden, um das Studiendarlehen zu bekommen?

Nein. Das zinsgünstige Studiendarlehen wird unabhängig von den Vermögensverhältnissen der Studierenden oder deren Eltern angeboten.

Wer kommt für Studierende auf, die später ihr Darlehen nicht zurückzahlen können?

Zur Sicherung von Darlehen, die aus unterschiedlichen Gründen nicht zurückgezahlt werden, wird bei dem Kreditinstitut ein Ausfallfonds gebildet, der aus Beiträgen der Hochschulen gespeist wird.

Was geschieht mit den Langzeitstudiengebühren?

Die Hochschulen in staatlicher Verantwortung sollen auch weiterhin für das Land von den Studierenden nach Ablauf der Regelstudienzeit zzgl. vier Semester wegen der erhöhten Inanspruchnahme der staatlich finanzierten Hochschulinfrastruktur Langzeitstudiengebühren erheben. Diese sollen auf 600 bis maximal 800 € je nach Dauer der Überschreitung der Regelstudienzeit angehoben werden.

Ist durch die Einführung der Studienbeiträge mit einem Rückgang der Studierendenzahl zu rechnen?

Im Wintersemester 2004/2005 waren an den niedersächsischen Hochschulen in staatlicher Verantwortung – ohne die Fachhochschule für Verwaltung und Rechtspflege– rd. 141.000 Studierende in grundständigen Studiengängen einschließlich konsekutiver Bachelor- und Masterstudiengänge eingeschrieben. Es wird nicht erwartet, dass mit der Erhebung des Studienbeitrages die Zahl der Studierenden spürbar sinkt. Durch die Einführung der Langzeitstudiengebühr zum Sommersemester 2003 hat in Niedersachsen vielmehr schon eine Bereinigung der Studierendenzahl stattgefunden. Ungeachtet der Diskussion um die Einführung von Studienbeiträgen haben die niedersächsischen Hochschulen zum Wintersemester 2005/06 die bislang höchsten Zahlen an Studienbewerbern zu verzeichnen.

Wie erfolgt die gesetzliche Einführung?

Das Haushaltsbegleitgesetz 2006 soll um die Regelungen zur Einführung von Studienbeiträgen ergänzt werden. Insbesondere für diejenigen Personen, die zum Zeitpunkt der Verabschiedung der Regelungen bereits an einer niedersächsischen Hochschule studieren, ist aus Gründen des Vertrauensschutzes eine hinreichende Frist bis zur erstmaligen Erhebung der Studienbeiträge einzuräumen.

Was beinhaltet der „Zukunftsvertrag“ im Bezug auf Studienbeiträge?

Zwischen der Landesregierung und den Hochschulen ist am 11. Oktober 2005 ein „Zukunftsvertrag“ unterzeichnet worden, der den Hochschulen bis einschließlich 2010 jährliche Finanzaufweisungen des Landes auf dem Niveau des Jahres 2005 zusichert. Zudem regelt der Vertrag, dass die Studienbeiträge den Hochschulen verbleiben und ausschließlich zur Verbesserung der Lehre und der Studienbedingungen dienen.